

Sørlandsbyer! Varsko her!

Erling Okkenhaug har i en årrekke engasjert seg for å bevare og utvikle miljøet i Sørlandsbyene. Ikke minst har han vært aktiv i kanaldebatten i Arendal. Denne gang er utviklingen i Risør utgangspunkt for Okkenhaugs artikkel, der han i prinsippene allierer seg med Prinsen of Wales.

KRONIKK

Erling Okkenhaug

Det ropes et varsko fra mange hold om den risiko næringsivrige småbyer løper i sin iver etter å tekkes de få som våger å investere. «Allgrønn» har meldt bekymring ikke bare for utviklingen i Risør.

Det pågår også debatt bl.a. i Kragerø, Arendal, Grimstad og Lillesand om byggeprosjekter som utfordrer.

Investor og høyrepolitiker Jan Gunnar Halvorsen i Risør forstår ikke vår bekymring. Han mener vi må være synske siden vi på et tidlig stadium advarer mot noe som enda ikke er tegnet. Det er imidlertid all grunn til å være føre var i slike utbyggingssaker.

1. april i år trådte nye forskrifter i kraft som nettopp har som hensikt å demokratisere planlegging med store miljøkonsekvenser. Slike planer – reguleringsplaner eller kommunedelplaner – skal ut til offentligheten før de lages. Det skal lages et program for planene og de utredninger som må til for at planen skal bli miljøvennlig. Dette programmet skal ut på høring – i aviser, på internett, i brev til berørte parter – før det kan godkjennes av planmyndigheten (som oftest kommunen).

Først da kan utbyggeren for alvor sette i gang arbeidet – og han har samarbeidsplikt med alle interessenter. Det kan ta tid før alle deltakere i planspillet lærer seg dette.

Lenge før det skal utlyses noen arkitektkonkurranser må det

foregå en lokal, demokratisk prosess der vesentlige formingsprinsipper blir drøftet. Dette for å unngå de konflikter som ofte oppstår i slike byggesaker.

Og ikke minst gjelder det å unngå den bondeanger som borgere flest føler når de har blitt overrumplet av bebyggelse de burde ha forstått var på vei.

Prinsen av Wales har lansert noen grunnleggende prinsipper som nå også får støtte fra arkitektfaglig hold i Norge. Allgrønn har bedt den kjente stedaktivisten og oversetteren Morten Krogstad å bearbeide disse prinsippene til norske forhold.

Her følger noen grunnleggende spørsmål Risør og alle andre byer og steder må ta stilling til før man åpner slusene for investorer og arkitekter:

Stedet Formingsprinsipper som respekterer kompleksiteten i et steds karakter og tar hensyn til historie, geologi, transportveier, landskap og naturlige omgivelser.

Styrker egenart og følelse av tilhørighet.

Hindrer sjelløse og opplevelsesfattige prosjekter.

Det offentlige rom En bredere forståelse for at kvaliteten på offentlige områder bestemmes av skilt- og designprogram, gatemøbler, armaturer, lysstolper og belysning er like viktig som utformingen av private rom, og følgelig må behandles som en del av et samstemt hele.

Styrker harmoniske og lesbare offentlige områder.

Hindrer forstyrrende uorden og rot.

Fremkommelighet En byform hvor bygninger og hus er tilgjengelig via et vidt forgrenet, samordnet gatenett.

Styrker tilgjengelighet og spredning av trafikken.

Hindrer ineffektivitet og knugende følelse av ufremkommelighet.

Hierarki Et tydelig og lesbart system som tydeliggjør byens ulike ordner av bygningstyper, gater og veier – og deres posisjon og plass i det større bybildet.

Styrker forståelse for ulike bydelers og enkeltbygningers relative betydning, hvilket gjør det lettere å orientere seg og finne frem.

Hindrer forvirrende omgivelser og avhengighet av informasjonsskilt.

Bestandighet Et planverk som regulerer gater og bygninger på en slik måte at de kan betjene mange ulike funksjoner i sin «levetid».

Styrker formingsøsninger som har vist seg å være tilpasningsdyktige og har tålt forandring-er.

Hindrer kompliserte bygninger som er utformet for spesialiserte, kortsiktige funksjoner.

Verdiskapning Gode formingsprinsipper skaper varige ekstraverdier; økonomiske, sosiale og miljømessige aktiva.

Styrker langsiktige investeringer i bygninger, bygdesentra og byer.

Hindrer bygninger og steder

som kan bli en belastning for fremtidige generasjoner.

Målestokk Uansett hvor store eller små de er, vil både byer og bygninger oppleves i forhold til menneskets målestokk.

Styrker etableringen av et bevisst forhold mellom beboerne og deres bygde omgivelser.

Hindrer opplevelse av å bli kuet og føle seg fremmed.

Harmoni Formgivning som slår an sin egen tone, men samtidig tar opp i seg den lokale byggeskikk og den stedlige natur.

Styrker bygninger og byer hvis respektive deler og elementer stemmer seg til hverandre og respekterer den verdi som ligger i helheten.

Hindrer bygde omgivelser som oppleves som forvirrende og trykkende.

Grenser Planlegging som etablerer et klart skille mellom by og land, offentlige og private steder og uterom, og slik legger til rette for virksomheter som passer på det spesielle sted.

Styrker trygge omgivelser, og full og passende bruk av tilgjengelig areale.

Hindrer brakkmark og ubrukelige områder.

Materialer Formingsarbeid som, så langt det er mulig, baserer seg på lokale, stedeegne materialer, valgt med omhu for å sikre at de er solide og bestandige og vil eldes i skjønnhet.

Styrker bebyggelse som uttrykker en naturlig tilhørighet på

stedet og som lett lar seg reparere.

Hindrer lange transportveier for materialer, og hus med kort levetid.

Dekor En formgivning som ikke bare er dekorativ og høyner husets kvalitet og skjønnhet, men også skaper en følelsesmessig tilknytning som styrker både den personlige og den kulturelle forankring.

Styrker visuell identitet og oppmerksomhet, samt god håndverksmessig utførelse.

Hindrer funksjonell anonymitet.

Godt håndverk En bygning som er utført med stor omsorg og nøyaktighet, blir en gave til både byggmesteren og beboeren. Et slikt hus vil kunne gi mange fremtidige generasjoner gode opplevelser.

Styrker bestandighet, til inspirasjon for generasjoner av nye håndverkere innen byggeskikk som kunstart.

Hindrer lettvinde løsninger og lavkvalitets monteringshus.

Lokalsamfunnet Har man makten å involvere lokalsamfunnet på et tidlig tidspunkt i prosessen med å skape steder som befordrer og kan utvikle en kultivert atmosfære, som tilfredsstiller folks behov, ønsker og forhåpninger og fremmer lokal stolthet.

Styrker engasjert, allsidig tilnærming til planlegging.

Hindrer en reaktiv, fragmentert tilnærming til planlegging, med kompromissfylte kompromitterte resultater.